

MÜŞRİKLERİN PEYGAMBER ALGISI VE HZ. PEYGAMBER'E İFTİRALARI

Dr. Öğrt.Üyesi Öznur Hocaoğlu

Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı,
oznur.hocaoglu@cbu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-2204-6491

ÖZ

Bu çalışmada, müşriklerin peygamber algısı, nasıl bir peygamber istedikleri ve bu bağlamda Hz. Peygamber'e attıkları iftiralar, Kur'an-siyer bütünlüğünde incelendi. Kur'an temel alınarak, müşriklerin iftiraları ve varsa Kur'an'dan cevapları mukayeseli olarak beyan edildi. Bununla beraber attıkları iftiraların sebebi, Siyer kaynaklarından tespit edilmeye çalışıldı. Müşriklerin zihnindeki peygamberin, bir melek veya meleklerin desteklediği bir peygamber olduğu ifade edilmektedir. Onlar beşer bir peygamber olacaksa Mekke ve Taif'in iki büyük insanından birinin peygamberliğe daha layık olduğunu veya Hz. Muhammed gibi bir beşer, peygamber olacaksa o zaman bağlarının bahçelerinin olması gerektiğini iddia etmektedirler. Ayrıca müşriklerin peygamberlik için yemeyen, içmeyen ve çarşı- pazarda gezmeyen birinin olması gerektiği gibi akla ziyan kriterleri bulunmaktadır. Müşrikler; Hz. Muhammed'in nübüvvetini kabul etmedikleri için bu isteklerinin yanında O'na olmadık iftiralar atmışlardır. Bu çalışmada müşriklerin Hz. Peygamber'e İbn Ebi Kebşe, Sabii gibi Kur'an'da geçmeyen bazı sıfatları yakıştırmaları ve ayrıca mecnun, kahin, yalancı ve muallim gibi Kur'an'da yer alan iftiraları üzerinde duruldu. Bu ithamların temelinde insanların Hz. Peygamber ve mesajından etkilenmemesi ve müşriklerin ileri gelenlerinin statükolarını kaybetme korkusu olduğu sonucuna ulaşıldı. Ancak açıkça görülmektedir ki Hz. Peygamber'in şahsiyetinin bu sıfatlara uymadığı bizzat Velid b. Muğire ve Ebu Cehil gibi müşriklerin ileri gelenlerinin itiraflarıyla anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İslam Tarihi, Hz. Peygamber, el-Emin, Yalancı, Müfteri, Melek, Resul.

THE PERCEPTION OF THE POLYTHEISTS ON THE PROPHET AND THEIR SLANDERS AGAINST HIM

ABSTRACT

In this study, the perception of the polytheists on the Prophet (pbuh), and their slanders against the Prophet were examined within the unity of the Qur'an and Prophetic Biography (Sirah). Based on the Qur'an, the slanders of the polytheists and their answers from the Qur'an, if any, were stated in a comparative manner. In addition to the Qur'an, the reason for their slander was tried to be determined from the sources of Sirah. It is stated that the prophet in the minds of the polytheists was an angel or a prophet supported by angels. If they are going to accept a human prophet, one of the two great famous people of Mecca and Taif were more worthy of prophethood or they claim that if there will be a human prophet like Muhammad, then he must have gardens and wealth. In addition, the polytheists have irrational criteria for prophethood such as if a person was prophet then he should not eat, should not drink and should not go to the bazaars. The polytheists since they did not accept the prophethood of Muhammad, they slandered against him in addition to these requests. In this study, it was emphasized that the polytheists attributed some adjectives to the Prophet such as Ibn Abi Kabsha and Sabii which are not mentioned in the Qur'an, and also some of slanders against him in the Qur'an, such as the mecnun, the soothsayer, the liar and the muallem. The basis of these accusations were polytheists' hope to that people were not influenced by the Prophet and his message and, the fear of the notable polytheists to loose their status quo. However, it is clearly seen that the Prophet's personality did not fit these attributes, and it is understood by the confessions of notable polytheists such as Walid b Mughira and Abu Jahl.

Keywords: Islamic History, the Prophet, al-Amin, Liar, Slanderer, Angel, Rasul.

1. Müşriklerin gözünde Hz. Peygamber

Kur'an'da müşriklerin Peygamber hakkında şair, kahin, sihirbaz gibi çok çeşitli iftira atıkları ifade edilirken bunun yanında Kur'an'da zikredilmeyen başka iftiralar da atmışlardır. Ayrıca bir tarafta yalancı iftirasını atarken diğer tarafta onun el-Emin olduğunu söylemektedirler. Biz burada önce Kur'an'da olmayan lakin siyer kaynaklarında geçen İbn Ebi Kebşe, Sabii ve el-Emin gibi müşriklerin Peygamber'e taktıkları lakabı ve gerekçelerini sonra da Kur'an'da zikredilen iftiralarını ortaya koymaya çalışacağız.

1.1. Kur'an'da Zikredilmeyen Lakapları

1.1.1. İbn Ebi Kebşe

Kaynaklarda Hz. Peygamber'e müşrikler tarafından İbn Ebi Kebşe denildiği nakledilmektedir. Ebu Kebşe'nin kim olduğu hususunda ihtilaf edildiği belirtilmektedir. Buna göre Peygamber'in azatlı kölesi veya annesi Amine bnt. Vehb tarafından dedesi olduğu, yetim olmasındandolayı Ebu Kebşe şeklinde künyelendiği beyan edilmektedir. Diğer bir görüş ise Peygamber'in dedesi Ebu Selma b. Abdulmüttalib'in Ebu Kebşe şeklinde künyelendiği yönündedir. Son olarak Ebu Kebşe'nin, Peygamber'in süt annesi Halime'nin kocası Haris b. Abdulüzzâ Rifa es-Sa'di olduğu beyan edilmektedir. (İbn Abdilber, 1992b. s. 1738; Nüveyri, 1423a, s. 335; Zebidi, ts.c, s. 345-346)

Rivayete göre Şira yıldızına ilk tapan kimsenin Ebu Kebşe olduğu, Araplar başka putlara taparken, onun herkese muhalefet ederek tek başına Şira'ya taptığı kaydedilmektedir. Peygamber'in de nübüvvetini ilan edip putlara değil de Allah'a ibadet etmesinden dolayı müşriklerin, dedesi gibi toplumuna muhalefet etmesinin bir teşbihi olarak ona İbn Ebi Kebşe dedikleri haber verilmektedir.(İbn Abdilber, 1992b. s. 1738; İbnü'l-Cevzi, 1992a, s. 239; Kurtubi, 1964a, s. 119; Nüveyri, 1423a, s. 335; Cevad Ali, 2001a, s. 58; Zebidi, ts.c, s. 346.)¹

1.1.2. el-Emin

Siyerciler, Peygamber'in genç yaşta bile Allah tarafından korunup gözetildiğini, cahiliye pisliklerinden korunduğunu, böylece olgunluk yaşına geldiğinde şahsiyet açısından en faziletli, en güzel ahlaka sahip, en doğru sözlü, emanete en çok özen gösteren, fuşşiyattan en uzak duran kimse olduğu ve Kureyşliler nezdinde "el-Emin" olduğunu ifade etmektedirler. (İbn İshak, 1978, s. 78; İbn Hişam, 1955, s. 183) Tabii burada Peygambere verilen bu sıfatın risaletten önce cahiliyye döneminde kullanıldığını özellikle belirtmek isteriz.(İbn Hişam, 1955, s. 199; İbn Sa'd, 1990a, s.97; Makrızı, 1999a, s. 339)² Zira nübüvvetten sonra müşriklerin söylemleri,

¹ Cevad Ali müşriklerin Peygambere İbn Ebi Kebşe demekle alay etmeyi değil, fiilinin dedesine benzediğini ifade etmek için bu şekilde çağırıldıklarını ifade etmektedir. Cevad Ali, (2001a, s. 58).

² Öyle ki Allah Resulü 25 yaşına gelinceye kadar Mekkelilerin yanındaki ismi sadece el-emin olduğu nakledilmektedir. İbn Sa'd, (1990a, s. 123) Ayrıca Müşrikler Ebu Talib'i kınama veya uyarma adına yanına geldiklerinde, Ebu Talib'in, nefesine Abdulmüttalib'in dinini terk etmek ağır gelmeseydi onun dinine

aşağıda görüleceği üzere değişecektir. Müşriklerin cahiliyede Resulullah'ı el-Emin kabul ettiklerinin en güzel örneklerinden biri Ka'be'nin inşasında Hacerü'l-esved'i kimin yerine koyacağı tartışması çıkınca, Ebu Ümeyye Mescid'in kapısından ilk önce kim girerse onun kararına uyulmasını teklif eder. Bu görüş üzerinde ittifak edildikten sonra Mescid'in kapısından ilk giren Hz. Muhammed olunca bütün müşriklerin sevinerek, “*İşte bu el-Emin'dir ve onun vereceği karara razıyız.*” dedikleri nakledilmektedir. Neticede de bir bez parçasının yere serilip taşın üzerine konulduğu ve her kableden bir kişinin bezden tutarak kaldırdığı, taşı da Peygamber'in yerine koyduğu ifade edilmektedir. (İbn İshak, 1978, s. 108-109; İbn Hişam, 1955, s. 196-197; İbn Sa'd, 1990a, s. 116; Belazuri, 1996, s. 99; Beyhaki, 1405, s. 62.) Hz. Peygamber'in Müşrikler nezdinde el-Emin kabul edilmesinin diğer bir örneği de özel eşyalarını ona emanet etmeleridir. Müşrikler her ne kadar O'nun Peygamber olduğunu içlerinde kabul etmelerine rağmen dışarıya ilan etmeyip risaletini reddetseler³ de eşyalarını ona emanet etmeleri, onu emin olarak görmeye devam ettiklerini göstermektedir. Zira hicret etmeye izin verilince Hz. Peygamber'in, Hz. Ali'yi yerinde bırakıp emanetleri sahiplerine teslim etmesini istemesi, onun “emin” diye isimlendirilme gerekçeleri arasında zikredilmektedir. (İbn Sa'd, 1990b, s. 15)

Burada dikkat çeken husus, aşağıda da ifade edileceği gibi bi'setine kadar “el-Emin” kabul edilen, asla yalan söylemeyeceği ikrar edilen⁴ Hz. Peygamber'in Bi'setinden sonra müşriklerin gözünde bir anda müfteri'ye ve kezzab-yalancıya dönüşmesidir.

gireceğini ifade ederek, Peygamber'in halim, emin ve tahir olduğuna vurgu yapmaktadır. Belazuri, (1996, s. 113).

³ “*Onlar, seni değil, Allah'ın ayetlerini yalanlıyorlar*” şeklindeki Enam suresi 33. ayetin tefsirin de bazı müfessiler, şu olayı nakletmektedirler. Ahnes b. Şurayk ile Ebu Cehil'in başbaşa kaldığı bir zamanda Ahnes'in Ebu Cehil'e “Ey Eba'l-hakem, Muhammed hakkında ne düşünüyorsun? gerçekten doğru mu, yoksa yalancı mı?” diye sorduğunda Ebu Cehl'in “yazıklar olsun sana, vallahi, Muhammed sadıktır, o, şimdiye kadar hiç yalan söylememiştir. Zaten Kusay'ın çocukları, livayı, hicabeyi, sikayeyi aldılar, şayet nübüvveti de alırlarsa Kureyş'in diğer kabilelerine ne kalır ki?” dediği nakledilmektedir. Buradan da müşrikler aslında nübüvvet konusunda da peygamberin “emin” olduğunu, yalan söylemediği kabul ettikleri anlaşılmaktadır. Taberi, (2000b, s. 333); Beğavi, (1420a, s. 120). Aynı şekilde müşriklerin şehre gelen kimselere Muhammed'le (a.s.) ilgili ağız birliği yapmak için bir araya geldiklerinde, bazıları “onun kahin olduğunu söyleyelim” deyince, bu fikre, “kahinler, bazen doğru bazen yalan söyler, Muhammed'in şimdiye kadar yalan söylediğini duymadık” şeklinde onun ne kadar güvenilir olduğunu ifade etmiş olmaktadırlar. Kurtubi, (1964b, s. 619).

⁴ Rivayet o ki Hz. Peygamber, İslamı davet etmek üzere Safa tepesine çıkıp Kureyşi çağırdığında “Ben size şu tepenin arkasında size saldırmak üzere bir ordu gizleniyor desem” inanırmısınız? diye sorduğunda müşriklerin kesinlikle inanırlar, sen yanımızda güvenilmeyen, itham edilmiş biri değilsin. Senin

1.1.3. Sabii

Kur'an'da "صَبًا" kökünden türeyen "Sâbiîn" kelimesi, Bakara suresi 62, Maide suresi 59 ve Hac suresi 17 ayetleri olmak üç yerde geçmektedir. Kullanıldığı yer itibari ile düşünüldüğünde, Yahudi, Hristiyanlık gibi semavi bir din olduğu anlaşılmaktadır. Yıldızta taptıkları ifade edilmekle birlikte gnostik bir din olduğu, kendilerine muğtesila denildiği beyan edilmektedir.⁵ Kelimenin aslına döndüğünde "صَبًا" kelimesinin, bir şeyden başka bir şeye çıkmak; bir dinden başka bir dine girmek manasına geldiği nakledilmektedir. (Cevheri, 1987, 1/59; Ezheri, 2001b, s. 180; Zebidi, ts.a, s. 306; Cevad Ali, 2001b, s. 278) Bu manada müşriklerin, kavimlerinin dininden çıkmasından Hz. Peygamber'e "sabi" (صَابِنًا) ashaba da "saba" (الصَّبَاة) dedikleri nakledilmektedir. (Zebidi, ts.a, s. 306; İbn Manzur, 1414, s. 108; Cevad Ali, 2001b, s.278) Bununla birlikte "sâbi" lafzının genellikle hak din, doğru inanç sahibi (حَنَفَاء) manasında kullanıldığı da beyan edilmektedir. Ayrıca İslam'ın zuhurunda Araplar "sâbi" kelimesini, kavimlerinin dininden çıkanlar yani putperestliği bırakıp tevhide çağırınlar manasında kullandıkları ileri sürülmektedir. İstilahî anlamda Sâbiiliğin İslam'la ortaya çıktığı beyan edilmektedir. (Cevad Ali, 2001b, s. 278) Müşriklerin Müslüman olan herkese veya dinlerinden şüphe duyan kimselere, İslam'a meyil etmelerinden dolayı "sâbi" dedikleri nakledilmektedir. Mesela Ebu Zer, Müslüman olduğunda onun "sâbi" olduğunu söyleyerek dövdükleri beyan edilmektedir. Haddi zatında bu ibarenin sövme manasına geldiğinden dolayı Müslümanların bu ithamı reddettikleri görülmektedir. (İbn Sa'd, 1990c, s. 170; Cevad Ali, 2001b, s. 279) Mesela Ma'mer el-Cumahi, Hz. Ömer'in Müslüman olduğunu öğrendiğinde, onu Darunnedve'ye götürerek, orada bulunanlara yüksek sesle "Ömer sabi olmuş" dediği, bunun üzerine Hz. Ömer'in "yalan söyledi, ben müslüman oldum" şeklinde karşılık verdiği nakledilmektedir. (İbn Hişam, 1955, s. 349; Nüveyri, 1423b, s. 257; Cevad Ali, 2001b, s. 280.) Hz. Ömer ve diğer müslümanların müşriklerin sabi sözlerine tepki vermeleri, onların bu sözlerinde ihanet, aşağılama ve küfür barındırdığını düşünmelerinden dolayı sert bir şekilde reddettikleri ifade edilmektedir. (Cevad Ali, 2001b, s. 280.) Bunun karşısında Müslümanların, kelimenin diğer bir manası olan hanifliği gururla kabul ettikleri zira Hz. İbrahim'in hanif ve Müslümanların ilki olduğu kaydedilmektedir. (Cevad Ali, 2001b, s. 280)

şimdiye kadar yalan söylediğini hiç duymadık" dedikleri nakledilmektedir. İbn Sa'd, (1990a, s. 156); Belazuri, (1996, s. 120); Taberi, (1387c, s. 319); İbnü'l-Esir, (1997, s. 659).

⁵ Sabiiler hakkında daha fazla bilgi için bk. Gündüz. (1999, ss.35-213).

Buraya kadar Müşriklerin Peygamberle ilgili Kur'an'da zikredilmeyen ithamlarını ve taktıkları lakapları ifade ettik. Görüldüğü gibi Hz. Muhammed'in bi'setinden önce Müşrikler, O'nu, el-Emin olarak kabul ederlerken, bi'setinden sonra her ne kadar kalplerinde bu inanç yine devam etse de dilleriyle kötü söz söylemeye, iftiralar atmaya başlamışlardır. Öyleki aşağıda da ifade edileceği gibi el-emin kabul edilen kişi bi'setinden sonra "yalancı" olarak tavsif edilmeye başlanacaktır. Ayrıca kavminin dinine muhalefet etmesinden dolayı Resulullah'ı ibadet hususunda Araplara muhalefet eden dedesinin haline benzetmek için İbn Ebi Kebşe; dinlerini terkettiğinden dolayı da sâbî dedikleri görülmektedir.

Şimdi de Kur'an'da zikredilen ithamlarını ifade etmek istiyoruz.

1.2. Kur'an'da Zikredilen İthamları

1.2.1. Beşer değil Melek olmalı

Kur'an'da Peygamberler tarihine bakıldığında diğer kavimlerin de peygamberlerini beşer olmasından dolayı reddettikleri görülmektedir. Mesela Nuh'un (a.s.) kavminin Nuh'un ancak kendileri gibi bir beşer olduğunu, üzerlerine üstünlük kurmak istediğini iddia ettikleri ifade edilmektedir. (Mü'minun 23/23-24) Aynı şekilde Semud kavminin Salih'i (a.s.) (Şuara 26/154) Eykelilerin de Şuayb'ı (a.s.) kendileri gibi bir beşer olduğunu söyleyerek reddettikleri ifade edilmektedir. (Şuara 26/186) Bunlarla birlikte Firavun'un da insanlar kendisine ibadet edip duruyorken kendisi gibi iki beşere iman etmesinin anlamsız olduğunu söylediği kaydedilmektedir. (Mü'minun 23/47)

Mekkeli müşriklerin de kendilerinden önceki inkarcılar gibi, beşer olmasından dolayı Hz. Peygamberi kabul etmedikleri görülmektedir. (Enbiya 21/3)⁶ Onların, "*Allah aramızda Peygamber olarak ne en büyüğümüz ne de en şerefli olan Muhammed'i mi seçti!*" (Sad 38/8)⁷ (Beğavi, 1420b, s. 54) diyerek alay ettikleri ifade edilmektedir. (Furkan 25/41)⁸ Müşriklerin beşerden peygamber olacaksa bari Mekke veya Taif'ten büyük birinin peygamber

⁶ (هَلْ هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ)

⁷ (الَّذِينَ نَزَّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ مِنْ بَيْنِنَا)

⁸ (وَإِذَا رَأَوْكَ إِذْ يَتَخَذُونَكَ إِلَّا هُزُؤًا أَهْذَا الَّذِي بَعَثَ اللَّهُ رَسُولًا)

olması gerektiğini savundukları kaydedilmektedir. (Zuhruf 43/31)⁹ Rivayet o ki Kur'an nazil olduğunda müşriklerin, bu vahyedilen şeylerin hak olması için Mekke ve Taif'ten ulu birine peygamberliğin verilmesi gerektiğini iddia ettikleri, bu iki ulu kimsenin de ya Velid b. Muğire veya Taif ahalisinden Sakif kabilesine mensup Urve b. Mes'ud'un olduğu beyan edilmektedir. (Taberi, 2000c, s. 592; Halebi, 1427, 1/439)¹⁰ Bununla birlikte Velid b. Muğire'nin kendisi Kureyş'in büyüğü ve seyyidi, Ebu Mes'ud Amr b. Ümeyr de Sakif'in seyyidi iken vahyin onlara değil de Muhammed'e inmesinin makul olmadığını ileri sürerek itiraz ettiği beyan edilmektedir. (İbn Hişam, 1955, s. 361) Bu itirazların yanında müşriklerin, Hz. Peygamber'in kendileri gibi geçim için çalıştığını, oysa peygamber birinin kendilerinden farklı bir hayat standartına sahip olması gerektiğini ileri sürdükleri zikredilmektedir. Yani onlara göre Muhammed, elçi olsaydı geçimi için uğraşmaz çok zengin bir hayat yaşardı. (İbn Hişam, 1955, s. 297; Halebi, 1427 1/436.) Dolayısıyla Peygamber'in hazinesi, üzümden hurmadan bağı bahçesi, pınarları, olması gerektiğini savundukları açıklanmaktadır. (Furkan 25/8) Aynı şekilde onlar, Peygamber olduğunu iddia eden Hz. Muhammed'de kadınlarla evlenme isteği gördüklerini, şayet iddia ettiği gibi Muhammed Peygamber olsaydı Nübüvvet işinin onu kadınlarla evlenmekten alıkoyacağını iddia etmektedirler. (Halebi, 1427, 2/161;1427b, s. 302)

Kur'an'da müşriklerin, yukarıda ifade edildiği gibi Peygamber'in yemesi, içmesi, çarşı-pazarda dolaşması gibi itirazlarına karşı, daha önce gönderilen Peygamberlere dikkat çekilerek cevap verilmektedir. (Ebu Şehbe, 1427a, s. 75) Şöyle ki Resulullah'tan önce gönderilen bütün Peygamberlerin de yemek yedikleri, çarşı pazarda dolaştıkları açıklanan (Furkan 25/20)¹¹ ayetlerin indirildiği ifade edilmektedir. (İbn Hişam, 1955, 1/309. İbn Kesir, 1986c, s. 286) Zira Allah'ın gönderdiği hiçbir Peygamberi, yemek yemeyen, ölümsüz varlıklar kılmadığı ifade edilmektedir. (Enbiya 21/8)¹² Hatta Hristiyanlar tarafından ilah oldukları ileri sürülen Hz. İsa

⁹ (وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ هَذَا الْقُرْآنُ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ)

¹⁰ Kaynaklarda, ayette "azim" şeklinde anlatılanın kimliği hususunda farklı rivayetler nakledildiği ifade edilmektedir. Buna göre yukarıda ifade edildiği gibi bunların Velid b. Muğire ile Hubeyb b. Amr olduğu nakledilmektedir. Bunların dışında Mekke'den Utbe b. Rebia, Taif'ten Abduyaleyl olduğu beyan edilmektedir. Diğer bir görüşe göre Mekke'den Velid b. Muğire, Taif'ten Urve b. Mesud veya Velid Muğire ile Kinane b. Abbad b. Amr olduğu nakledilmektedir. Belazuri, (1996, s. 134); Taberi, (2000c, s. 593-594); İbn Abdilber, (1992, 3/1067); Beğavi, (1420b, s. 158); Makrizi, (1999b, s. 325).

¹¹ (وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَيَمْشُونَ فِي الْأَسْوَاقِ)

¹² (وَمَا جَعَلْنَاهُمْ جَسَداً لَا يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَمَا كَانُوا خَالِدِينَ)

ve annesi Hz. Meryem'in özellikle yemek yedikleri zikredilerek onların da diğer insanlar gibi bir beşer olup ilah olmadıklarının anlaşılması murat edilmektedir. (Maide 5/75)¹³ Böylece Allah'ın müşriklere yemek yeme, çarşı pazarda dolaşma ve rızık için gayret etmenin Peygamberlerin sünneti olduğu bu işlerin peygamber tarafından çıkarılan bir iş olmadığını ifade ederek cevap verdiği ifade edilmektedir. (Ebu Şehbe, 1427a, s. 318) Ayrıca Kur'an'da bütün Peygamberlerin diğer insanlar gibi evlenip çocuk sahibi olmalarına vurgu yapılarak müşriklerin Peygamberlerin beşer üstü bir varlık olması gerektiği zannları çürütülmektedir. (Ra'd 13/38)¹⁴

Görüldüğü gibi müşrikler, insandan peygamber olması durumunda yukarıdaki özelliklere sahip olması gerektiğini iddia etmektedirler. Ayrıca onlar, beşer resul olduğu takdirde, bunların haricinde aşağıda sayılan daha başka imkansız şeylere de haiz olmasını istemektedirler. Bunları müşriklerin istediği ayet/delil/ mucize şeklinde de ifade edilmesi mümkündür. Şöyle ki Mekkeli müşriklerin Resulullah'tan sürekli olarak "Ona bir ayet/mucize verilmeli değil miydi?" (Enam 6/37)¹⁵ şeklinde bir ayet, bir mucize getirmesini istedikleri görülmektedir. Hatta onların "Olanca güçleriyle Allah'a yemin ederek bir mucize getirmesi durumunda Peygambere iman edeceklerine dair yemin ettikleri kaydedilmektedir. (Enam 6/109)¹⁶ lakin onlara bir ayet/delil geldiğinde hemen yan çizerek iman etmemek için başka şartlar öne sürdükleri görülmektedir. (Enam 6/124)¹⁷"

İşte müşriklerin istedikleri ayet/mucizeleri şöyle açıklayabiliriz. Müşrikler, beşer olan Muhammed şayet bir peygamberse üzerlerine melekleri indirmesi, Allah'ı açıkça göstermesi

¹³ (مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صَدِيقَةٌ كَانَا يَأْكُلَانِ الطَّعَامَ) Hatta Taberi, ilah kabul edilen Hz. İsa'nın diğer çocukların annelerinden doğduğu gibi dünyaya geldiğini bunun da beşeri bir sıfat olduğunu, onun ve annesinin, bedenlerinin kuvvetli olması için diğer insanlar gibi yeme içmeye muhtaç oldukları bunun da ilahlığın değil beşerliğin bir vasfı olduğunu beyan etmektedir. Taberi, (2000a, s. 485); İbnü'l-Cevzi, (1422, s. 572); İbn Kesir, (1986b, s. 73).

¹⁴ (وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ)

¹⁵ (قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا أَنْتَ بَقْرَانٌ غَيْرٌ هَذَا أَوْ بَدَّلَهُ) Bu isteklerine karşı Peygamberin onlar arasında bir ömür yaşadığı, daha önce kendilerine böyle bir şey söylemediği, Allah dilemeseydi yine onlara bu ayetleri bildirmeyeceği ifade edilmektedir (Yunus 10/16). Bununla beraber Hz. Peygamberin nübüvvetinin delili olarak onun müşriklerce tanınmayan, bilinmeyen biri olmadığı ifade edilmektedir.(Müminun 23/69)

¹⁶ (وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَاءَتْهُمْ آيَةٌ لَيُؤْمِنُنَّ بِهَا)

¹⁷ (وَإِذَا جَاءَتْهُمْ آيَةٌ قَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ حَتَّى نُؤْتَى مِثْلَ مَا أُوتِيَ رَسُولُ اللَّهِ (اللَّهُ))

gerektiğine inanmaktadırlar. (Furkan 25/21)¹⁸ Ayrıca yerden pınar fışkırtmalı, (İsra 17/90)¹⁹ bu pınarları Şam ve Irak nehirleri gibi akıtmalıdır. (İbn Hişam, 1955, s. 296; İbn Kesir, 1976, s. 480; Halebi, 1427, 1/436) Vaadettiği azabı semadan indirmeli, (İsra 17/92)²⁰ Allah'ı veya melekleri önlerine getirmeli, (İsra 17/92)²¹ Altın ve zümrüden evi olmalıdır. (İsra 17/93)²² Bununla birlikte Safa tepesini altına çevirip müşriklerin ondan faydalanmasını sağlamalıdır. (İbn Kesir, 1976, s. 482; Halebi, 1427, 1/436) Peygamberliğinin bir alameti olarak semaya yükselmeli, semaya çıktığının delili olarak da okuyacakları Kitap getirmelidir. (İsra 17/93)²³ Atalarını da diriltmelidir. (Casiye 45/25)²⁴ Öyle ki bu diriltilenlerden biri Kilab b. Kusay olmalı ki, ona Muhammed'in Peygamberliğinin ve söylediklerinin doğru olup olmadığını sorup öğrensinler de bu şekilde Peygamberi tasdik etsinler. (İbn Kesir, 1976, s. 480; Halebi, 1427, 1/436)

¹⁸ (وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْنَا الْمَلَائِكَةُ أَوْ نَرَى رَبَّنَا).

¹⁹ (حَتَّى تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ)

²⁰ (أَوْ تُسْقِطَ السَّمَاءَ كَمَا زَعَمَتْ عَلَيْنَا مِثْقَالَ حَبَّةٍ) Kur'an'a bakıldığında müşriklerin Peygamberin hak Rasul olduğunun ispatı sadedinde azabın hemen indirilmesini istedikleri (Hud 11/8) ve bu çerçevede (وَقَالُوا رَبَّنَا) (عَجَلْنَا لَنَا قِطْنَا قَبْلَ يَوْمِ الْحِسَابِ) (Sad 38/16) şeklinde dualar ettikleri görülmektedir. Onların bu istekleri karşısında, Allah'ın azabının geleceği lakin acele edilmemesi gerektiği, (Nahl 16/1) Allah, onları işledikleri günahattan dolayı cezalandıracak olsaydı yerde debelenen tek bir canlının dahi kalmayacağı (Nahl 16/61, Fatır 35/45) lakin belirlenmiş süreye kadar ertelendikleri, (Hud 11/104) istedikleri azabın Peygamberin elinde olması durumunda şimdiye kadar çoktan defterlerinin dürüleceği (Enam 6/58), lakin Allah'ın verdiği haberin gerçekleşeceği, belli yeri ve zamanı olduğu (Enam 6/67) beyan edilmektedir.

²¹ (أَوْ تَأْتِي بَالِهَ وَالْمَلَائِكَةُ قَبِيلًا)

²² (أَوْ يَكُونَ لَكَ بَيْتٌ مِّنْ زُخْرَفٍ) Rivayete göre Hz. Peygamber kavmini İslam'a davet ettiği zaman, onlardan bazıları, “yerden pınarlar fışkırtmadıkça sana iman etmeyeceğiz” derler. Bir kısmı “Farslıların bağ bahçeleri gibi Mekke'de bahçen olmadıkça sana iman etmeyiz” derler. Üçüncü bir grup da “gökten bir azab indirmediğin, melekleri veya Allah'ı görmedikçe sana iman etmeyiz” derler. Abdulah b. Ümeyye de “altından evin olmadıkça, semaya yükselmedikçe ve okuyacağımız bir kitap getirmediğin sana iman etmeyeceğiz” der. Bunun üzerine Cebrail iner ve Peygambere onlara kendisinin beşer bir Resul olduğunu söylemesini emreder. Belazuri, (1996, s. 145); Makrızı, (1999b, s.330). Diğer bir rivayette müşriklerin bu istekleri karşısında Peygamber'in (a.s.) bu şeyler için gönderilmediğini, Allah'ın kendisini görevlendirme sebebi olan uyarıları onlara bildirdiğini kabul etmezlerse dünya ve ahiretteki nasiplerine razı olacaklarını beyan ettiği ifade edilmektedir. İbn Hişam, (1955, s. 296); İbn Kesir, (1976, s. 480). Ayrıca bütün bu şeyleri isteyen kimsenin İslam'ın amansız düşmanı Abdullah b. Ebi Ümeyye olduğu da rivayet edilmektedir. İbn Abdilber, (1992a, s. 868).

²³ (أَوْ تُرْقَى فِي السَّمَاءِ وَلَنْ نُؤْمِنَ لِرُقِيِّكَ حَتَّى نُنزِلَ عَلَيْنَا كِتَابًا نَقْرُؤُهُ) İsra 17/93

²⁴ (مَا كَانَ حُجَّتُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا انْتُوا بآبَانِنَا)

Müşriklerin Peygamber'den istedikleri dağları yürütmesi, yeri delmesi, ölmüş olan babalarının diriltilmesi gibi isteklerine karşı dağların yürütüldüğü yerin kazıldığı ölümlerin konuşulduğu bir kitap olsa idi onun yine Kur'an olacağı ifade edildiği beyan edilmektedir. (Rad 13/31. İbn Hişam, 1955, s. 309) Ayrıca onların istedikleri gibi melekler gelse, (dedeleri Kusay dirilip) ölümler konuşsa, her şey önlerine serilse yine iman etmeyecekleri beyan edilmektedir. (Enam 6/111)²⁵ Ayrıca melek bir Resul gelse bile yine onun insan şeklinde geleceği ve müşriklerin yine şüpheye düşecekleri beyan edilmektedir.(Enam 7/9)²⁶ Bununla birlikte yeryüzünde melekler yaşasaydı, o zaman peygamberlerin de melek olacağı, (İsra 17/95)²⁷ yeryüzünde insan yaşadığı için peygamberlerin de insanlardan seçildiği beyan edilmektedir. (Kehf 18/110)²⁸ Bu çerçevede Hz. Peygamberin namazda yanlışı yaptığı zaman,²⁹ hüküm verirken³⁰ beşer olduğunu hatırlattığı ifade edilmektedir. Ayrıca Mekke'li müşriklerin Peygamberin ya melek olması veya meleklerin desteklediği bir peygamber olması gerektiği iddialarına (Enam 6/8, Yunus 10/20, Ra'd 13/7)³¹ karşı Kur'an'da melek gönderilmesi durumunda işin bitirileceği beyan edilmektedir. Bununla birlikte, yeryüzünde yaşayanlar melek olsaydı peygamberin de melek olacağı ifade edilmektedir. (İsra 17/95)³² Sonuçta görebildiğimiz kadarı ile bütün inkarcı kavimlerin aynı gerekçe ile peygamberlerini inkar ettikleri görülmektedir. (Mü'minun 23/34-35)³³

²⁵ (وَلَوْ أَنَّا نَزَّلْنَا إِلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتَى وَحَشَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قُبُلًا مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ)

²⁶ (وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَلَلَبَسْنَا عَلَيْهِمْ مَا يَلْبَسُونَ)

²⁷ (لَوْ كَانَ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَمْشُونَ مُطْمَئِنِّينَ لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا)

²⁸ (قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَى إِلَيَّ)

²⁹ Peygamber, “ben de sizin gibi beşerim sizin unuttuğunuz gibi unuturum.”, buyurmaktadır. İbn Ebi Şeybe, (1409a, s. 383); Ahmed b. Hanbel, (2001a, s. 87); Buhari, (1422, s. 89); Kastallani, (tsb., s. 250, 258). Şami, (1993, 11/467).

³⁰ Kaynaklarda Peygamberin ”ben de sizin gibi bir beşerim, bana bir dava gelir de biri diğerinden meramını daha güzel anlatır da ben de meramını güzel anlatmasından dolayı onun doğru olduğunu zannederim ve onun lehine hükmederim. Kim kardeşinin hakkının alır yerse bilsin ki o ateştir, onu bırakın.” beyanı yer almaktadır. İbnü'l-Cevzi, (1992b, s. 143)

³¹ (وَقَالُوا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْهِ مَلَكٌ)

³² (لَوْ كَانَ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَمْشُونَ مُطْمَئِنِّينَ لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا)

³³ (وَأَتْرَفْنَاهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ وَلَئِنْ أُطِعْتُمْ بِشَرًّا مِثْلَكمُ إِنَّكُمْ إِذَا لَخَاسِرُونَ).

1.2.2. Şair

Kur'an'da müşriklerin Peygamber hususundaki iftiralardan biri de onun şair olduğu ithamıdır. (Enbiya 21/5)³⁴ Müşriklerin bir şair ve mecnunun söylediklerine binaen ilahlarına tapmaktan geri durmayacaklarını ifade ettikleri kaydedilmektedir.³⁵ Öyleki müşriklerin Peygamber'in şairliğinin zamanla anlaşılacağına, zamanın felaketlerinin onun gerçek yüzünü ortaya çıkaracağına veya ölümün gelip onu bitireceğine inandıkları, “Yoksa onlar bu şairdir ki biz zamanın felaketlerinin/ölümün onu bitireceğini bekliyoruz mu diyorlar?” (Tur 52/30)³⁶ şeklinde ifade edildiği kaydedilmektedir. (Taberi, 2000d, s. 478) Razi, onların şair demeleri ile zamanın felaketli hadiselerini gözetlemeleri arasında nasıl bir irtibat olduğu merak edilirse buna şu şekilde cevap verileceğini beyan etmektedir. Ona göre Araplar şairlere eziyet etmekten, onlar hakkında konuşmaktan, şairlerin şiir yetenekleri ile başedemeyecelerini bildikleri için sakındıkları, bu sebepten dolayı da onun ölümünü beklediklerini ifade etmektedir. Diğer açıklamaya göre ise müşriklerin Hz. Peygamber'in ilahları hakkında söylediği sözlerin bir şiir olduğunu, yakında ilahlarından Peygamber'e bir bela ve azabın ulaşacağına inandıkları için o belanın geleceği zamanı bekledikleri veya Muhammed bir şair olduğu için zamanla onun aklının zayıflayacağına inandıkları, bu şekilde de onun yalanlarının ve şiirinin etkisinin azalacağını umdukları belirtilmektedir. (Razi, 1420, 28/212)

Zebidi, Peygamber'e şair demekle şiir söyleyen kimsenin kastedilmeyip yalancı manasında kullanıldığını nakletmektedir. Zira şiirin yalan, şairin de yalancı şeklinde ifade edildiğini beyan etmektedir. Ayrıca yalancı delillerin şiir şeklinde isimlendirildiği ifade edilmektedir. Bu manada şairlerle ilgili genel olarak “وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ” buyurulduğu kaydedilmektedir. Şiirin yalan için bir mesken olmasından dolayı en iyi şiirin en büyük yalanı ihtiva eden olduğu nakledilmektedir. (Zebidi, ts.b, s. 180).

³⁴ (بَلْ هُوَ شَاعِرٌ)

³⁵ (يَقُولُونَ أَأَنَا لَنَارِكُوا إِلَهَاتِنَا لِشَاعِرٍ مَجْنُونٍ)

³⁶ (أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَتَرَبَّصُ بِهِ رَبُّهُ الْمُتُونِ) Taberi, “رَبُّهُ الْمُتُونِ” ibaresinin ölüm manasına geldiği takdirde ayetin anlamının “Muhammedin ölümünü bekleyin. Bu sizin için yeterlidir.” şeklinde olacağını belirtmektedir. Ayrıca müşriklerin Peygamberin durumunu konuşmak için toplandıklarında orada bulunanlarından birisinin “onu tutup bağlayın sonra da ondan önceki Nabî'ye ve Züheyri şairleri gibi ölünceye kadar bekleyin.” dediklerini bunun üzerine söz konusu ayetin indirildiğini nakletmektedir. Taberi, (2000d, s. 478-479).

Müşriklerin Peygamber'in şair olduğu iddialarına Kur'an'da "Biz şair öğretmeyiz ona da bu gerekmez." (Yasin 36/69) şeklindeki cevap verildiği ifade edilmektedir. (Kastallani, ts.a, s. 591; Cevad Ali, 2001c, s. 243)³⁷ Aynı şekilde Hakka suresi 41. ayette Kur'an'ın şair sözü olmadığı, dolayısıyla Hz. Peygamberin de şair olmadığı beyan edilmektedir.(Cevad Ali, 2001c, s. 245)³⁸

1.2.3. Kahin ve Mecnun

Müşriklerin Peygamberle ilgili ithamları arasında Kur'an'da zikredilenlerden biri de onun "kahin ve mecnun" olduğu iddiasıdır. Allah, onların bu iddialarını "Ey zikrin üzerine indirildiğini söylen kimse, sen kesinlikle mecnunsun" (Hicr 15/6) şeklinde nakletmektedir. Ayrıca müşriklerin vahyi işittiklerinde, dinledikleri şeylerden hoşlanmadıkları için Peygambere sanki gözleri ile devirecekmiş gibi nefretle baktıktan sonra onun mecnun olduğunu söyledikleri beyan edilmektedir. (Kalem 68/51)

Müşriklerin Hz. Peygamber hakkında yaptıkları istişarelerinde aralarından Peygamber'in kahin olduğunu iddia edenlere, kahinlerin bazen yalan bazen doğru konuştuklarını, Peygamber'in ise el-Emin olduğunu bu sebepten dolayı kahin demenin inandırıcı olmayacağını söyledikleri, beyan edilmektedir (Belazuri, 1996, s.133; İbn Seyyidunna, 1993, s. 193.)

Ayrıca Cevad Ali, kahinlerin kendilerine has üsluplarının olduğunu ve kehanette bulunurlarken secili konuştuklarını bu sebepten dolayı da "kahinlerin secisi" diye bir söylemin olduğunu belirtmektedir. Bunun yanında kahinlerin, gizemli ve kapalı konuştuklarını dinleyenlerin birbirine zıt anlamlar çıkarabileceklerini zikretmektedir. Kahinlerin verdikleri haberin her zaman çıkmadığını hatta bazen tam zıddının meydana geldiğini ifade etmektedir. (Cevad Ali, 2001b, s. 335)³⁹ Bu bağlamda Kur'an'ın insanların akledip anlayabilmeleri için apaçık bir Arapça ile geldiği bildirilmektedir. (Yusuf 12/2; Zuhuf 43/3)

³⁷ Bu manada Hz. Peygamber'den "bir kimsenin karnının irinle dolmasının şairle dolmasından hayırlı olduğu" nakledilmektedir. Rivayet için bk. İbn Ebi Şeybe, (1409b, s. 281); Ahmed b. Hanbel, (2001b, s. 258.); Müslim, s. (ts.b, s. 1769)

³⁸ Hz. Peygamberin şair olduğu iftiraları için bk. Çalışkan, (2008, 46-49); Ramazanov, 2018, 158.

³⁹ Bu manada Hz. Peygamberden "kim kahinlere gider ve onların söylediklerine inanırsa küfre düşmüştür" haberi nakledilmektedir. Rivayet için bk. Ahmed b. Hanbel, (2001c, s. 331); İbn Hacer, (1379, s. 217).

Cahiliye döneminde, kahinliğin özellikle Araplar arasında yaygın olduğu, cinlerin mele-i ala haberlerini meleklerin konuşmalarından çaldıkları ve bu bilgileri kahinlere ulaştırdıkları, onların da böylece yeyüzünde meydana gelecek olan şeyler hakkında bilgi verdikleri beyan edilmektedir. Bu manada olayları önceden haber veren herkese kahin dedikleri nakledilmektedir. (Ezheri, 2001a, s. 18; İbn Hacer, 1379, s. 216-217; Ayni, ts., 21/275) Bunun karşısında Kur'an'da her ne kadar Hz. Peygamber'e vahyedilmeden önce cinlerin mele-i alada kulak hırsızlığı yaptıkları ancak herhangi bir haberi alır almaz onları delip geçen bir yıldızın takip ettiği, (Hicr 15/17-18, Saffat 37/8-10)⁴⁰ Hz. Peygambere vahyedilmeye başlandıktan sonra cinlerin semaya hiç yaklaştırılmadıkları ifade edilmektedir. (Cin 72/8-9)⁴¹

Görüldüğü gibi müşrikler, Allah Resulü'nün sözlerinin etkisini azaltmak için ona mecnun, kahin iftiralarını atarlarken, aslında kendilerinin de buna inanmadığı anlaşılmaktadır. Zira ifade edildiği gibi Hz. Muhammed'de ne mecnun ne de kahin özelliği bulunmaktadır. İşte bu iddiaların birer iftira olduğunun ehil kimselerce anlaşıldığı Dımad b. Sa'lebe örneğinde görülmektedir. Rivayete göre Dımad b. Sa'lebe el-Ezdi, umre için Mekke'ye geldiğinde müşriklerden Hz. Muhammed'in mecnun olduğunu duyduğu zaman, karşılaşırca onu tedavi edebileceğini düşündüğü ve bir vesile ile Peygamberle karşılaşınca kendisine tedavi teklif etmesi üzerine onun, "Hamd Allah'a aittir. Biz ona hamdeder ondan yardım dileriz. Allah kime hidayet ederse onu saptıracak kimse yoktur kimi de saptırırca hidayet edecek kimse yoktur. Ben Allah'tan başka ilah olmadığına onun tek olduğuna eşi ve benzerinin bulunadığına şahadet ederim. Muhammed'in de onun kulu ve elçisi olduğuna şahadet ederim." şeklinde tebliğ yapması üzerine Dımad b. Sa'lebe'nin bu sözü Hz. Peygamber'e üç defa tekrar ettirdikten sonra nice kahin, sahir ve şair sözü dinlediğini ama böyle kelimeleri onlardan hiç duymadığını belirterek iman ettiği nakledilmektedir. (İbn Sa'd, 1990c, s. 182; Müslim, ts.a, s.593; İbnü'l-Esir, 1994, s. 56.)

⁴⁰ (وَحَفِظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ إِلَّا مَنْ اسْتَرَقَ السَّمْعَ فَاتَّبَعَهُ شِهَابٌ مُبِينٌ)

⁴¹ وَأَنَا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَاهَا مُلِنَتْ حَرَسًا شَدِيدًا وَشُهْبًا وَأَنَا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ فَمَنْ يَسْتَمِعِ الْآنَ يَجِدْ لَهُ شِهَابًا (رَصْدًا)

Kur'an'da diğer Peygamberlere de benzer iftira atıldığı görülmektedir. Şöyle ki nasıl müşrikler, Peygamberin cinlemiş/mecnun (Müminun 23/70)⁴² olduğunu iftira ettiler, aynı şekilde Nuh'a (a.s.) da kavmi, cinlendiğini mecnun olduğunu söylemişlerdir.(Müminun 23/25)⁴³ Aynı durum Firavunda da görülmektedir. Öyle ki o, Allah'ın elçisi olarak gönderildiğini iddia eden Musa'nın ancak bir mecnun olduğunu iddia etmiştir. (Şuara 26/27. Taberi, 1387a, s. 496)⁴⁴ Ayrıca bütün Peygamberlere kavimleri tarafından “mecnun” iftirasının atıldığı da belirtilmektedir. (Zariyat 51/52)⁴⁵

Müşriklerin bu iddialarına karşı Allah, nimeti sayesinde Hz. Peygamberin, kahin ve mecnun olmadığını beyan etmektedir.(Tur 52/29, Kalem 68/2)⁴⁶ Bu manada Kur'an'ın şeytanın sözü olmadığı (Tekvir 81/25), vahyi tertemiz meleklerin koruması altında (Vakı 56/79; Cin 72/27) Cebrail'in Muhammed'in (a.s.) kalbine indirdiği açıklanmaktadır (Şuara 26/193-194). Dolayısıyla Peygamberin, kahinlik veya mecnunlukla hiçbir alakasının olmadığı ifade edilmiş olmaktadır.

1.2.4. Sihirbaz ve Kezzab

Kur'an'a bakıldığında daha önceki inkarcıların da peygamberlerine aynı şeyi söyledikleri, hatta bütün Peygamberlere sahir ve mecnun dendiği beyan edilmektedir. (Zariyat 51/52) Mesela Semud kavminin, Peygamberleri Salih'e (a.s.) sihirlenmiş kimselerden olduğunu söyledikleri bildirilmektedir. (Şuara 26/153-154)⁴⁷ Bununla birlikte Firavun'un da kendisini Alemlerin Rabbine davet eden Musa (a.s.)'yı “bilgili bir sihirbaz” olmakla itham ettiği görülmektedir. (Şuara 26/34)⁴⁸

⁴² (أَمْ يَقُولُونَ بِهِ جِنَّةٌ بَلْ جَاءَهُم بِالْحَقِّ) Hz. Muhammed'in ve diğer Peygamberlerin mecnun olduğu iftiraları için bk. Çalışkan, (2008, 42-46); Ramazanov, 2018, 156-157.

⁴³ (إِنَّ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ بِهِ جِنَّةٌ فُتِّرَ بَصُورًا بِهِ حَتَّىٰ حِينٍ)

⁴⁴ (قَالَ إِنَّ رَسُولَكُمْ الَّذِي أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ لَمَجْنُونٌ)

⁴⁵ (كَذَلِكَ مَا أَتَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا قَالُوا سَاحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ)

⁴⁶ (فَمَا أَنْتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلَا مَجْنُونٍ)

⁴⁷ (قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ مَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا)

⁴⁸ (قَالَ لِلْمَلَإِ حَوْلَهُ إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ)

Burada ayrıca üzerinde durulması gereken husus, Müşriklerin, bi'setinden önce Hz. Peygamber'e el-Emin demelerine ve kendisinden hiç yalan duymadıklarını itiraf etmelerine rağmen bisetinden sonra sihirbazlık ve yalancılık isnad etmeleridir. (Sad 38/4)⁴⁹ Aynı şekilde Nuh'un ve ona iman edenlerin de yalancılıkla suçlandığı bildirilmiştir. (Hud 11/27)⁵⁰ Müşriklerin Hz. Peygamberi yalancılıkla itham etmeleri “kezzab” ve “ihtilak” kelimeleri ile ifade edilmektedir. Hakka suresi 44. ayetinde geçen “tekavvele” kelimesi bu manada ifade edilebilir. Müşrikler tek ilaha davet eden Hz. Peygamberin, ilahları tek bir ilah kılınmasına karşı çıkmışlar, bunu daha önce kimseden duymadıklarını, bunun ancak bir yalan olduğunu “ihtilak/اِخْتِلَاقٌ” kelimesi ile iddia etmişlerdir. (Sad 38/7)⁵¹

Velid b. Muğire'nin, hac zamanı yaklaştığında Mekke'ye gelenlerin Peygamber'in risaleti ile ilgili kendilerine sorular soracağını ve bu hususta kimisinin sahir, kimisinin şair, kimisinin mecnun, kimisinin de kahin diyerek ihtilaf ettikleri takdirde sözlerinin etkili olmayacağını ifade ederek, ortak bir noktada birleşmeleri gerektiğini söylelediği nakledilmektedir. Buna göre Hz. Peygamber için şair denilenemeyeceğini, zira şiiri bildiklerini, Muhammed'in söyledikleri ile uyuşmadığını; kahin diyemeyeceklerini çünkü kahinlerin bazen yalan bazen doğru konuştukları, bunun karşısında Muhammed'den hiç yalan duymadıklarını; mecnun olamayacağını mecnun kimsenin bazen ayılıp bayıldığını Muhammed'de ise böyle halin görülmediğini belirttikten sonra Velid b. Muğire'nin Muhammed'e karı kocadan, kardeşi kardeşten sözleri ile ayırdığı için sihirbaz demenin daha uygun olduğunu söylediği ve müşriklerin bu sözde birleştikleri ifade edilmektedir. Bunun üzerine de Velid b. Muğire ile ilgili Müddessir suresinin indirildiği nakledilmektedir.(Belazuri, 1996, s. 133; İbn Seyyidunnas, 1993, s. 193)⁵² Aynı şekilde müşriklerin Peygamberin melek ve bağ- bahçesinin olmamasından

⁴⁹ (وَقَالَ الْكَافِرُونَ هَذَا سَاحِرٌ كَذَّابٌ)

⁵⁰ (بَلْ نَحْنُ كَاذِبِينَ)

⁵¹ (مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي الْمَلَأَةِ الْآخِرَةِ إِنَّ هَذَا إِلَّا اخْتِلَاقٌ) Taberi, ayette geçen “إِنَّ هَذَا إِلَّا اخْتِلَاقٌ” ibaresi ile Kur'an'ın kastedildiğini müşriklerin Muhammed'in Kuran'ı uydurduğu, yalanlarıyla doldurduğu düşüncesine sahip olduklarını nakletmektedir. Taberi, (2000c, s. 15)

⁵² Taberi'de nakledilen rivayete göre, Hz. Peygamber'in Velid b. Muğire'ye Kur'an okuduğu, onun da Kur'an'dan çok etkilendiği ve evine kapandığı, bunun üzerine toplumda Muhammed'in dinine girdiği söylentileri çıktığı, bunu duyan Ebu Cehil'in Velid b. Muğire'nin damarına basarak kibrine dokunacak şeyler söylediği, Velid b. Muğire'nin “şiiri, recezi, kasideyi benden iyi bilen kimse yok, lakin Muhammed'den dinlediğim hiç şiire benzemiyor.” diyerek kendisini yalnız bırakmasını istediği, bir hafta eve kapandıktan sonra bunun sihir olduğunu söylediği ve bunun üzerine Müddessir suresi 11. ayetten 31.

dolayı ona inanıp iman edenlerin ancak sihirlenmiş bir adama uymuş olacaklarını iddia ettikleri belirtilmektedir. (Furkan 25/8)⁵³ Ayrıca gördükleri her ayete “devam edegelen bir sihir” (Kamer 54/2)⁵⁴ dedikleri beyan edilmektedir.

Kur'an'da müşriklerin sihirbaz ve yalancı iftiralarına karşı onun konuştuğunun vahiyden başka bir şey olmadığı (Necm 53/3-4), Muhammed'in kendisinden bu Kur'an'a bir şey eklemesi durumunda hemen helak edileceği(Hakka 69/44-45)⁵⁵ ve ifade edilip şayet Muhammed onu uydurdu diyorsa bir benzerini getirmeleri teklif edilerek (Tur 52/33-34) cevap verilmektedir.

1.2.5. Müfteri

Kur'an'da müşriklerin Kur'an'ın ifk olduğunu ve başkasının yardımı ile Resulullah'ın iftirası olduğunu iddia ettikleri ifade edilmektedir. (Furkan 25/4) Geçmiş toplumların da Peygamberlerinin Allah'ın kendilerine vahyettiği yalanını söyleyerek Allah'a iftira attığını (Müminun 23/38)⁵⁶ oysa Rahman'ın onlara bir şey indirmediğini iddia ettiklerini beyan etmektedir. (Yasin 36/15) Müşriklere çeşitli şekillerde ayet delil getirildiğinde kabul etmeyip söylecek bir şey de bulamayınca Peygamberlerine “sen ancak müfterisin” dedikleri beyan edilmektedir. (Nahl 16/101)⁵⁷

Ölüp toprak olduktan sonra yeniden dirilmeyi inkar eden toplumların Peygamberlerine ancak yaşadıkları hayatın olduğunu, diriltilmeyeceklerini ileri sürdükleri ve bunu söyleyen Peygamberlerine Allah'a iftira attıklarını ve onlara iman etmeyeceklerini söyledikleri ifade edilmektedir. (Müminun 23/34-38. İbn Kesir, 1986a, s. 122)

ayete kadar olan bölümün indirildiği nakledilmektedir. Diğer rivayette, Velid b. Muğire'nin Ebu Bekir'i dinledikten sonra dinlediği sözlerin şiir, sihir ve mecnunun sayıklaması olmadığı, bu sözün kesinlikle Allah kelamı olduğunu söylediği, bunun duyan kimselerin Velid'in sabii olması durumunda bütün Kureyş'in sabii olacağını düşündükleri bunun üzerine Ebu Cehil'in devreye girip yukarıdaki olayın cereyan ettiği nakledilmektedir. Taberi, 2000e, s.24.

⁵³ (وَقَالَ الظَّالِمُونَ إِنَّا تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا)

⁵⁴ (وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرَضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ)

⁵⁵ Hz. Muhammed'e sihirbaz ve yalancı iftiraları ile ilgili bk. Çalışkan, (2008, 53-60); Ramazanov, 2018, 161-165.

⁵⁶ (إِنَّ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا)

⁵⁷ (قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ)

Mekkeli müşriklerin bu iddiaları karşısında Allah, Peygamberine onlara, şayet Allaha iftira atarsa can damarının hemen koparılacağını ve kendisini kimsenin kurtaramayacağını söylemesini emretmektedir. ((Hakka 69/43-44, Ahkaf 46/7)

1.2.6. Mualllem

Mekkeli müşriklerin hakikati kabul etmemek için Peygambere attıkları diğer bir iftiraları da “muallemun” (Duhan 44/14) demelerdir. Önceki kavimlere Peygamberleri onca delil getirmelerine rağmen inkarcı kavimlerin Peygamberlerini “مُعَلَّمٌ مَجْنُونٌ” olmakla itham ettikleri belirtilmektedir. Bu manada İbnü'l-Eseda' el-Hüzelî'nin Hz. Peygamber'e ehli kitabın mitolojilerini öğrenen bir “معلم مجنون” (Duhan 44/14) olduğu iftirasını attığı nakledilmektedir. (Belazuri, 1996, s. 150) Bunun haricinde onların Resulullah'ın söylediklerini bir başkasının öğrettiğini iddia ettikleri oysa isnad ettikleri kişinin dilinin acemce Kur'an'ın ise apaçık bir arapça olduğu ifade edilmektedir. (Nahl 16/103) Aynı şekilde müşriklerin Kur'an'ın Hz. Peygamber'e birilerin sabah akşam okuyup öğrettiği bir söz olduğunu iddia ettikleri belirtilmektedir. (25/5)

SONUÇ

Peygamber'in (as.) bisetinden önce müşrikler arasında bir ömür yaşadığı ve onun tanınmayan bir kişi olmadığı ifade edilmekle birlikte onlarla bir çatışmaya girmediği ifade edilmektedir. Bu dönemde müşriklerin gözünde Peygamber'in şehrin emini, ağzından hiç yalan çıkmayan, güvenilen bir kişi olduğu anlatılmaktadır. Hatta Hacerü'l-esved'in yerleştirilmesi gibi önemli konularda hakem olmasının sevinçle karşılandığı kaydedilmektedir. Bu süreçte toplumu tarafından sevilen sayılan bir kişiliği vardır ve insanların emanetlerini teslim ettiği yed-i emin konumundadır.

Toplum tarafından el-Emin kabul edilen Hz. Muhammed, Peygamberliğini ilan ettiği an, bir anda ileri gelenlerinin gözünde farklı bir yapıya büründüğü görülmektedir. Öyle ki “hiç yalan söylemedi” dedikleri birini, yalancılıkla itham etmeye başlamışlardır. Kaynaklarda görüldüğü gibi aslında müşriklerin bu dönemde Hz. Peygamber'in yalan söylemediğini kabul etmekle birlikte, statülerine zarar geleceğinden dolayı bunu ifşa etmedikleri, bile bile ona iftira attıkları beyan edilmektedir. Yani Velid b. Muğire ve Ebu Cehil'in Hz. Peygamber'in hiç yalan söylemediğini itiraf etmelerine rağmen statükolarının korumak için peygambere iftira attıkları

anlaşılmaktadır. Bunun karşısında bu yaşına kadar hiç yalanla itham edilmeyen Peygamber'in de yalan söylemesi düşünülmemen bir konuda müfterilik ile itham edilmesi, kendisini çok üzdüğü, bu sebepten dolayı da Allah'ın onu "yalanlanan sen değilsin, Allah'ın ayetleridir" şeklinde teselli ettiği görülmektedir.

Müşriklerin beşerden peygamber olmayacağını düşündükleri açıklanmaktadır. Onlara göre peygamber meleklerden gelmelidir ancak beşerden peygamber olacaksa Mekke ve/ya Taif'ten iki ulu kimseden birinin peygamber olması gerekmektedir. Fakir ve yetim olan Hz. Muhammed'in peygamber olamayacağını, çarşı pazarda dolaşmasına, yemesine- içmesine ve evlenmesine bağladıkları görülmektedir. Ayrıca onlar peygamberliğin alameti olarak onu bir meleğin desteklemesi, Allah'ı görmeleri, ölüleri diriltmesi gerektiğini ileri sürmektedirler. Bunun karşısında Allah bu istedikleri şeyler gerçekleşse bile yine iman etmeyeceklerini beyan etmektedir. Onların melek peygamber gelmesi gerektiği iddialarına da yeryüzünde yaşayan kimselerin melekler olması halinde peygamberin de melek gönderileceği, yeryüzünde beşer yaşamasından dolayı da peygamberi melek olarak gönderildiği ifade edilmektedir. Ayrıca melek peygamber gönderilmiş olsaydı bile o yine insan şeklinde geleceği beyan edilerek yalanlayan kimselerin yine inkar edecekleri haber verilmektedir.

Müşriklerin Hz. Peygamberi reddetmek için işi yokuşa sürmek kabilinden çok farklı isteklerde buldukları ifade edilmektedir. Yani onlar peygamberin nübüvvetini onaylamak için onun bağ bahçesinin olmasını, pınarlar akıtmasını, hazinelerin olmasını, safayı altına çevirmesini istedikleri görülmektedir. Lakin Allah müşriklerin iman etmeleri için Kur'an'ın yeterli olduğunu beyan etmektedir.

Sonuçta Muhammed'in türedi bir peygamber olmadığı, kendisinden önce geçen diğer Peygamberler gibi beşer olduğu, yediği içtiği, çarşı pazarda dolaştığı, evlendiği ifade edilmektedir.

Müşriklerin, Peygamberi İbn Ebi Kebşe ve Şair şeklinde itham etmelerinden onların Peygamberin bu söylemlerinin belli bir zaman sonra unutulup gideceği düşüncesinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Yani İbn Ebi Kebşe'nin toplumuna muhalefet etmesine rağmen, hiç kimsenin ona uymadığı ve de zamanla unutulup gittiği gibi tarihte nice şairlerin yaşadığı lakin onların hem kendilerinin hem de sözlerinin unutulup gittiğini söyleyerek, Hz.

Peygamber'in de bir gün öleceği ve söylemelerinin zihinden uçup gideceğini düşündükleri için bu ithamda buldukları anlaşılmaktadır.

Hz. Peygambere yöneltilen kahinlik ve mecnunluk ithamlarının onun gaybten haber vermesine binaen söylendiği ifade edilebilir. Zira onların gaybten haber veren herkese kahin veya mecnun dedikleri ifade edilmektedir. Oysa Kur'an'da anlatılan gayb konularının onun nübüvvetinin delili olarak zikredildiği görülmektedir. Ayrıca kahinlerin sözlerinin gizemli ve karmaşık olduğu ifade edilirken, Kur'an'ın apaçık ve anlaşılır olduğu ifade edilmektedir. Bununla birlikte iddia ettikleri gibi Kahin veya Mecnunsa bu durumda Peygamberin söylediği söz olan Kur'an'ın bir benzerinin getirilmesi tehdidi ile iddialarının ispatı istenmektedir.

KAYNAKÇA

- Ahmed b. Hanbel. (2001a). *Müsned*. (C. 6). Beyrut: Müessesetü'r-risale.
- Ahmed b. Hanbel. (2001b). *Müsned*. (C. 13). Beyrut: Müessesetü'r-risale.
- Ahmed b. Hanbel. (2001c). *Müsned*. (C. 15). Beyrut: Müessesetü'r-risale.
- Beğavi, Muhyissünne. (1420a). *Mealimu't-tenzil fi tefsiri'l-Kur'an*. (C. 2). Beyrut: Daru't-türasi'l-Arabi.
- Beğavi, Muhyissünne. (1420b). *Mealimu't-tenzil fi tefsiri'l-Kur'an*. (C. 4). Beyrut: Daru't-türasi'l-Arabi.
- Belazuri, Ahmed b. Yahya. (1996). *Ensabu'l-eşraf*. (C. 1). Beyrut: Daru'l-fikr.
- Beyhaki, Ahmed b. Hüseyin. (1405). *Delailü'n-nübüvve ve ma'rifetüahvali sahi's-şeria*. (C. 2) Beyrut: Daru'l-kütübi'l-ilmiiye.
- Buhari, Ebu Abdullah.(1422). *el-Camiu'l-müsnedü's-sahih*. (C. 1). ts.: Daru tavki'n-necat.
- Cevad Ali. (2001a). *el-Mufassal fi tarihi'l-arab kable'l-İslam*.(C.11). ys.: Daru's-saki.
- Cevad Ali. (2001b). *el-Mufassal fi tarihi'l-arab kable'l-İslam*.(C.12). ys.: Daru's-saki.
- Cevad Ali. (2001c). *el-Mufassal fi tarihi'l-arab kable'l-İslam*.(C.17). ys.: Daru's-saki.
- Cevheri, Ebu Nasr. (1987). *es-Sıhah tacü'l-lüğave sıhahu'l-arabiyye*. Beyrut: Daru'l-ilm.
- Çalışkan, Muahmmmed Selam. (2008). *Kur'an'da İnkarcıların Peygamber Tasavvuru*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Ensititüsü.

- Ebu Şehbe, Muhammed b. Muhammed. (1427). *es-Siretü'n-nebeviyye ale davi'l-Kur'an ve's-sünne*. (C. 1). Dimeşk: Daru'l-kalem.
- Ebu Şehbe, Muhammed b. Muhammed. (1427). *es-Siretü'n-nebeviyye ale davi'l-Kur'an ve's-sünne*. (C.2). Dimeşk: Daru'l-kalem.
- Ezheri, Muhammed b. Ahmed. (2001). *Tehzibu'l-lüğa*. (C. 12) Beyrut: Daru ihyai't-türasi'l-arabi.
- Ezheri, Muhammed b. Ahmed. (2001). *Tehzibu'l-lüğa*. (C. 6) Beyrut: Daru ihyai't-türasi'l-arabi.
- İbn Abdilber, Ebu Ömer. (1992a). *el-İstiab fi ma'rifeti'l-Ashab*. (C. 3). Beyrut: Daru'l-cil.
- İbn Abdilber, Ebu Ömer. (1992b). *el-İstiab fi ma'rifeti'l-Ashab*. (C. 4). Beyrut: Daru'l-cil.
- İbn Ebi Şeybe. (1409). *el-Musannef fi'l-ehadisi ve'l-asar*. (C.1). Riyad: Mektebetü'r-rüş.
- İbn Ebi Şeybe. (1409). *el-Musannef fi'l-ehadisi ve'l-asar*. (C.4). Riyad: Mektebetü'r-rüş.
- İbn Hacer, Askalani. (1379). *Fethu'l-bari şerhu sahihi'l-buhari*. (C. 10). Beyrut: Daru'l-ma'rife.
- İbn Hişam, Abdulmelik. (1955). *Siretü'n-nebeviyye* (C. 1). Mısır: Babu'l-halebi.
- İbn İshak, Muhammed. (1978). *Sire*. (C. 1). Beyrut: Daru'l-fikr.
- İbn Kesir, Ebu'l-Fida. (1976). *es-Siretü'n-nebeviyye*. (C. 1). Beyrut: Daru'l-ma'rife.
- İbn Kesir, Ebu'l-Fida. (1986a) *el-Bidaye ve'n-nihaye*. (C. 1). Beyrut: Daru'l-fikr.
- İbn Kesir, Ebu'l-Fida. (1986b) *el-Bidaye ve'n-nihaye*. (C. 2). Beyrut: Daru'l-fikr.
- İbn Kesir, Ebu'l-Fida. (1986c) *el-Bidaye ve'n-nihaye*. (C. 6). Beyrut: Daru'l-fikr.
- İbn Manzur,Ebu'l-Fadl. (1414). *Lisanu'l-Arab*. (C. 1). Beyrut: Daru sadr.
- İbn Sa'd, Muhammed (1990a). *Tabakatü'l-Kübra*. (C. 1). Beyrut: Daru'l-kütübi'l-ilmiyye.
- İbn Sa'd, Muhammed (1990b). *Tabakatü'l-Kübra*. (C. 3). Beyrut: Daru'l-kütübi'l-ilmiyye.
- İbn Sa'd, Muhammed (1990c). *Tabakatü'l-Kübra*. (C. 4). Beyrut: Daru'l-kütübi'l-ilmiyye.
- İbn Seyyidunnas, Muhammed b. Muhammed, (1993). *Uyunu'l-eser fi funui'l-meğazi ve's-şemaili ve'si-siyer*. (C. 1). Beyrut: Daru'l-kalem.
- İbnü'l-Cevzi, Ebu'l-Ferec. (1422). *Zadü'l-mesir fi ilmi't-tefsir*. (C. 1). Beyrut: Daru'kütübi'l-Arabi.
- İbnü'l-Cevzi, Ebu'l-Ferec. (1992a). *El-Muntazam fi tarihi'l-muluki ve'l-ümem*.(C. 2). Beyrut: Daru'l-kütübi'l-ilmiyye.

- İbnü'l-Cevzi, Ebu'l-Ferec. (1992b). *El-Muntazam fi tarihi 'l-muluki ve 'l-ümem.*(C. 8). Beyrut: Daru'l-kütübi'l-ilmiiye.
- İbnü'l-Esir, Ebu'l-Hasan. (1994). *Üsdü'l-ğabe fi ma'rifetis-sahabe.* (C. 3), Beyrut: Daru'l-kütübi'l-ilmiiye.
- İbnü'l-Esir, Ebu'l-Hasan. (1997). *el-Kamil fi't-tarih.* (C. 1). Beyrut: Daru'l-kütübi'l-Arabi.
- Kastallani, Ebu'l-Abbas, (ts.a). *el-Mevahibu'l-ledunniyye bi'l-menhi'l-muhammediyye,* (C. 2). Kahire: Mektebetü't-tevfikiyye.
- Kastallani, Ebu'l-Abbas, (ts.b). *el-Mevahibu'l-ledunniyye bi'l-menhi'l-muhammediyye,* (C. 3). Kahire: Mektebetü't-tevfikiyye.
- Kurtubi, Ebu Abdullah. (1964a). *el-Cami li Akami'l-Kur'an.* (C. 17). Kahire: Daru'l-kütübi'l-mısriyye.
- Kurtubi, Ebu Abdullah. (1964b). *el-Cami li Akami'l-Kur'an.* (C. 19). Kahire: Daru'l-kütübi'l-mısriyye.
- Makrizi, Ahmed b. Ali. (1999a). *İmtau'l-esma' bima li'n-Nebiiyi mine'l-ahvali ve'l-emval ve hafadati ve'l-meta'.* (C. 2). Beyrut: Daru'l-kütübi'l-ilmiiye.
- Makrizi, Ahmed b. Ali. (1999b). *İmtau'l-esma' bima li'n-Nebiiyi mine'l-ahvali ve'l-emval ve hafadati ve'l-meta'.* (C. 14). Beyrut: Daru'l-kütübi'l-ilmiiye.
- Müslim b. Haccac. (ts.a). *Sahih.* (C.2) Beyrut: Daru'ihyai't-türasi'l-arabi.
- Müslim b. Haccac. (ts.b). *Sahih.* (C.4) Beyrut: Daru'ihyai't-türasi'l-arabi.
- Nüveyri, Şihabuddin. (1423a). *Nihayetü'l-ereb fi fununi'l-edeb.* (C. 2). Kahire: Daru'l-kütüb.
- Nüveyri, Şihabuddin. (1423b). *Nihayetü'l-ereb fi fununi'l-edeb.* (C. 16). Kahire: Daru'l-kütüb.
- Ramazanov, Ramazan. (2018). *Tur Suresi Tefsiri, Cehennemlikler ile Cennetlikler ve Hz. Peygambere Yöneltilen İthamlara Cevaplar.* Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosya Bilimler Enstitüsü.
- Şami, Muhammed b. Yusuf. (1993a) *Sübülü'l-hüda ve'r-reşat fi sireti hayri'l-ıbad.* (C. 11) Beyrut: Daru'l-kütübi'l-ilmiiye.
- Taberi, Ebu Ca'fer. (2000a). *Camiu'l-beyan fi te'vili'l-Kuran.* (C. 10). Beyrut: Müessesetü'r-risale.
- Taberi, Ebu Ca'fer. (2000b). *Camiu'l-beyan fi te'vili'l-Kuran.* (C. 11). Beyrut: Müessesetü'r-risale.
- Taberi, Ebu Ca'fer. (2000c). *Camiu'l-beyan fi te'vili'l-Kuran.* (C. 21). Beyrut: Müessesetü'r-risale.
- Taberi, Ebu Ca'fer. (2000d). *Camiu'l-beyan fi te'vili'l-Kuran.* (C. 22). Beyrut: Müessesetü'r-risale.

Taberi, Ebu Ca'fer. (2000e). *Camiu'l-beyan fi te'vili'l-Kuran*. (C. 24). Beyrut: Müessesetü'r-risale.

Taberi, Muhammed b. Cerir. (1387a). *Tarihu'r-rusul ve'l-mülük*. (C. 1) Beyrut: Daru't-türas.

Taberi, Muhammed b. Cerir. (1387b). *Tarihu'r-rusul ve'l-mülük*. (C. 2) Beyrut: Daru't-türas.

Vakıdi, Muhammed b.Ömer. (1409). *Meğazi*. (C. 2) Beyrut: Daru'l-'alemi.

Zebidi, Muhammed b. Muhammed. (ts.a). *Tacu'l-arus min cevahiri'l-kamus*. (C. 1) ys. Daru'l-hidaye.

Zebidi, Muhammed b. Muhammed. (ts.b). *Tacu'l-arus min cevahiri'l-kamus*. (C. 12) ys. Daru'l-hidaye.

Zebidi, Muhammed b. Muhammed. (ts.b). *Tacu'l-arus min cevahiri'l-kamus*. (C. 17) ys. Daru'l-hida